

N diebus illis.] Non quum dominus esset puer, & in Nazareth habitabat: sed simpliciter sic inquit, ut in tēpore illo, quod est ante seculū, qđ nūc.

Accessit Ioannes Baptista.] Propterea missus est à deo Ioannes, ut argueret Iudæos, & psuaderet eis ut sua mala agnoscerēt, Christūq; suscipere. Nā nisi quis sensum acceperit peccatorum, nō uenit ad poenitentiam.

Missus igitur est Ioannes in deserto Iudææ prædicans, & dicēs: Resipiscite.] Arrogantes erant Iudæi, & idcirco cogit eos ad poenitentiam.

Appropinquauit enim regnum cœlorum.] Regnum cœlorum dicit primum & secundum Christi aduentum, & uirtuosam uitam. Quando enim in terra ambulamus, quasi in cœlo degentes absq; affectionibus, regnum habemus cœlorum.

Es. 40. Hic enim est, qui dictus est ab Esaia propheta, dicente: Vox clamantis in deserto, parate uiam domini, rectas facite semitas eius.] Via Euangelij dicitur, semitæ autem legalia mandata, ut trita & uetera. Dicit igitur: Parati estote ad Euangelicam uitam: & legis mandata recta, hoc est spiritualia facite: spiritus enim rectus est. Quando igitur uideris Iudæum carnaliter intelligentē ea quæ legis, dic quod ipse non faciat uias rectas, hoc est, non spiritaliter intelligat legem.

Ipse uero Ioannes habebat indumentum suum ex pilis camelorum.] Ad poenitentiam hortabatur etiam habitu, lugubrem enim gerebat uestem. Dicunt autem camelum mediū esse inter munda & immunda animalia: nam quia ruminat, mundū est: quia autē ungulas nō diuidit, est immūdū. Ioannes autē quoniā ad deū adducebat populū Iudaicū, qui uidebat mundus esse, & Gentilem qui immundus, eratq; mediator ueteris & noui testamēti: idcirco ferebat pilos camelorū. Et zona pellicea circa lūbos suos. Omnes sancti introducunt à scriptura cincti, ueluti semp in opere existētes. Negligētes autē & delicati non cinguntur, ut nunc Sarraceni, uel quod affectiones concupiscentiæ mortificauerunt. Pellis enim mortui animalis pars est.

Cibus autē eius erāt locustæ, & mel agreste.] Quidā dicūt herbas esse locustas, quidā fructū agrestes. Mel autē agreste qđ à feris apibus cōficiūt, & i arborib; ac petris iueniūt.

Tūc egressa est ad illū Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio undiq; finitima Iordani, & baptizabant cōfiteutes peccata sua.] Tāetsi baptizabant, nō tamē remissionē peccatorū habebat baptisma Ioannis: sed solā poenitentiā prædicabat Ioannes, & ad remissionē peccatorū ferebat, hoc est ad Christi baptismā ducebat, apud quē remissio peccatorū.

Quū uidisset autē multos ex pharisæis.] Phariseus interpretat̃ absect; & catorū diuisus. Videbantur enim pharisæi in uita & scientia separati esse, & excedere alios.

Et Sadducæis.] Hi neq; resurrectionē credebāt, neq; angelū, neq; spiritū: interpretant̃ autē iusti. Sedeck em̃ iustitia. Iustos autē seipsos nominabāt: uel ab hæresi archa Sadock nomine.

Venientes ad baptismum suum, dixit illis.] Non uenerant bona mente, (minant̃. ut cæteri, & idcirco etiam reprehendit eos.

Progenies uiperarum, quis submonstrauit uobis fugere à futura ira:] Dure eis loquit̃, sciens peruersitatē illorū, tāetsi aliquantulū laudet, dicens, Quis submonstrauit uobis: Admiratur enim quomodo hoc factum sit, ut tā mala natio uestra resipiscat. Progenies autem uiperarum uocat eos, eo quod sicut illæ deuorātes matres suas nascant̃, similiter & illi, patres, hoc est magistros & prophetas occiderūt. A futura ira, geēnæ inquit.

Facite igit̃ fructus dignos poenitentiae.] Vides quid dicat. quoniā nō oportet solū psal. 33. fugere malitiā, sed etiā facere fructū uirtutis. Declina em̃ (inquit) à malo, & fac bonum.

Et ne sitis hac mente, ut dicatis apud uosipsos: Patrem habemus Abraham.] Hinc perierunt, quod in generositate sua confidebant.

Dico enim uobis, quod potest deus ex his lapidibus suscitare filios Abraham.] Per lapides intelligunt Gentes, è quibus multi crediderūt. Simpliciter tamen dicebat Ioannes, quod ex lapidibus possit deus facere filios Abraham. Erat enim & uulua Saræ lapis, propter sterilitatem, & nihilominus peperit. Excitauit autem deus filios Abraham ex lapidibus, quando multi uidentes crucifixum & ruptas petras, crediderunt.

Iam uero & securis ad radicem arborum posita est.] Securim uocat iudicium domini: arbores autem, singulos. Igitur qui non crediderit, iam stirpitus excinditur, & in geennam mittitur.

Omnis igitur arbor.] Etiam si ab Abraham descendat.

Non faciens fructum bonum.] Non dixit, quæ non fecit, sed non faciens: semper enim oportet fructum ferre. Nam licet heri misericors fueris, hodie autem rapias, non bonus eris.

Execatur, & in ignem mittitur.] Geennæ scilicet.

Ego quidem baptizo uos in aqua ad poenitentiam, qui autem post me uenit, fortior me est.] Dixit eis: Facite fructum. Ostendit igitur quis fructus, nempe credere in eum qui post se uenturus erat. Venit enim post eum Christus. Nā sicut sex tantum mensibus posterior eo erat: ita & iuxta manifestationem fuit posterior. Manifestatus est enim prius præcursor, deinde Christus, qui ab eo testimonium acceperat.

Cuius non sum idoneus calceamenta gestare.] Per calceamenta autem intelligas, Quid per calceamenta. duos descensus eius, nempe eum qui est cœlis in terram, & eum qui à terra in infernum. Calceamentum enim est pellicia caro, & mortificatio. Hos igitur duos descensus non potest portare præcursor, intelligere non ualens quomodo facti sint.

Ipse uos baptizabit in spiritu sancto.] Hoc est inundabit uos largiter spiritu sancti gratijs: quia meum (inquit) baptisma non dat spiritualem gratiam, sed neque peccatorum remissionem: ipse autem & remittet uobis peccata, & spiritum liberaliter dabit.

Cuius uentilabrum in manu eius.] Non credatis, quod si baptizati fueritis ab illo, Ventilabrum. & deinde peccaueritis, ignoscat uobis. nam & uentilabrum habet, hoc est iudicium & inquisitionem.

Et repurgabit aream suam.] Hoc est ecclesiam, quæ multos quidem habet baptizatos, sicut in area, omne quod in agro cultum fuit: sed inter hos alij quidem sunt palea, hi scilicet qui leues sunt, & spiritibus malitiæ agitantur: alij autem triticum, qui utiles sunt, & alios pascunt doctrina & opere.

Et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.] Inextinguibilem illum ignem uocat. Vnde nugatur Origenes, quod futurus sit finis suppliciorum.

Tunc aduenit Iesus à Galilæa ad Iordanem, ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo. Ioannes autem prohibebat eum, dicens.] Quum mundus esset, baptizatur, ut nos abluiat: & ut ostendat uobis, quod si baptizari uoueritis, prius mundemini, ut ne inquinetis baptisma, postea facile in sordes, relabentes propter malam consuetudinem. Prohibet autem eum Ioannes, ut ne uidentes illum putent quasi unum ex multis ad poenitentiam baptizari.

Mihi opus est, ut à te baptizer.] Opus enim habebat præcursor à domino baptizari, utpote ab Adā descendens. Nā & ipse contraxerat ex inobedientia inquinamentum: Christus autem purificauit omnes, ipse mundatus.

Et tu uenis ad me?] Non ausus fuit dicere, Et tu baptizaris à me: Sed, Et tu uenis. Tam pius erat.

Respondit autem Iesus, & dixit: Dimitte nunc.] Nunc (inquit) permittit: erit autem tempus, quo digna nobis erit gloria, licet nunc non appareamus.

Sic enim decet, ut impleamus omnem iustitiam. Tunc omittit illum.] Legem uocat iustitiam. Maledicta est (inquit) nunc humana natura, quia legem non potuit perficere. Ego igitur quum impleuerim alia quæ in lege sunt, & desit hoc unum ut baptizer: eapropter quum hoc fecero, liberabo naturam à maledicto. Hoc magis decet. Natura legem perficere non potuit.

Et baptizatus Iesus, statim ascendit ab aqua.] Christus quum triginta annorum esset baptizabatur, eo quod ætas illa peccata omnia in se accipit. In prima ætate magna est insipientia. In secunda, quæ est adolecentium, magna est flamma concupiscentiæ & iræ. In uirili autem, amor opum regnat. Expectauit igitur hanc ætatem, ut per omnes ætates impleret legem, & nos sanctificaret. Statim ascendit ab aqua. Manichæi dicunt, quod corpus suum deposuerit in Iordane, iuxta apparentiam autem aliud corpus monstrari. Con-

Cap. IIII. THEOPHYLACTI ARCHIEP. BVLGAR. IN MATTHAEVM

futantur autem hic. Iesus enim (inquit) ascendit: non alius ascendit, sed is qui in aquam descenderat.

Et ecce aperti sunt coeli.] Adam illos clausit, per Christum autem aperiuntur: ut discas, quod quando baptizaris, aperis eos.

Et uidit spiritum dei descendentem quasi columbam, & uenientem super eum, & ecce uox e coelis, dicens.] Descendit spiritus, ut testimonium perhibeat, quod maior sit qui baptizatur, quam qui baptizat. Iudaei enim magnificabant Ioannem: at Christum non tantum curabant. Viderunt autem spiritum omnes uenientem super Iesum, ut ne putarent quod uox, dicens:

Columba spiritus sanctus.

Hic est filius meus dilectus,] propter Ioannem dicta sit: sed uiso spiritu crederent, quod propter Iesum uox illa sit. [Quasi columbam.] propter innocentiam & mansuetudinem: & quod mundissima sit columba, & ubi foetor est, ibi non maneat, sic & spiritus sanctus. Et ut de Noe dicitur, columbam nunciasse diluuii solutionem, ramum oliuae afferentem: sic & hic spiritus sanctus manifestat peccatorum solutionem. Illic ramus oliuae, hic misericordia dei.

Gene. 8.

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est.] Hoc est, in quo requiescam, in quo placabor.

C A P V T I I I I.

Vnc Iesus ductus est in desertum a spiritu.] Docens nos, quod post baptismum magis oportet expectare tentationes. Ducitur a spiritu sancto: nihil enim sine spiritu fecit. Ducitur autem in desertum, ut ostendat nobis, quod diabolus tentet nos, quando uiderit solitarios, & non ab alijs adiutos. Oportet igitur nos non temere fidere nobis ipsis.

Ut tentaretur a diabolo.] Diabolus dicitur, quod accuset & infamet deum apud Adam. Dixit enim illi, Deus uos odit: & nunc uirtutem apud nos calumniatur.

Ieiunium.

Et quum ieiunasset.] Ieiunauit, ut ostendat quod magna armatura contra tentationes sit ieiunium: sicut principium omnis peccati, deliciae.

Dies quadraginta, & noctes quadraginta.] Tot ieiunauit, quot & Moses, & Elias, quod si plures ieiunasset, uisa fuisset incarnatio eius ficticia & apparens.

Postea esuriit. Et quum accessisset ad eum ille qui tentat, dixit.] Quando permisit naturae, tunc & esuriit, ut daret occasionem diabolo accedendi & congregandi secum propter famem, & sic prosternat & deiciat eum, nobisque uictoriam largiatur.

Si filius dei es, dic ut lapides illi panes fiant.] Audiuit uocem coelestem latro. Iterum uidet eum esuriētem, & dubitat adhuc, quomodo filius dei esuriat, & idcirco tentat eum ut discat. Adulatur autem ei, putans se quid suffuraturum dicēdo: Si filius dei es. Iam rogas, & quod peccatum erat, facere lapides panes: audi igitur: quia audire diabolium in aliquo, peccatum est. Vide autem & aliud. Non dixit, ut lapis hic panis fiat, sed lapides. Volens Christum ad superflua instigare. Esurienti enim unus panis sufficit, & propter hoc Christus non audiuit eum.

Deutero. 8.

At ille respondens, dixit: Scriptum est, Non in pane solo uiuit homo, sed in omni uerbo, quod egreditur per os dei.] Ex ueteri testamento est, Moysi enim sermo est. Nam & Hebraei cibati sunt manna, quod non erat panis: sed per uerbum dei implebat omnem Hebraeorum indigentiam, & fiebat omnia quaecumque comedere cupiebant: siue pisces, siue ouum, siue caseum concupiscebat Iudaeus, illius gustum manna ei praebebat.

Manna.

Tunc assumit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum supra pinnaculum templi.] Pars quaedam templi erat, sicut quae apud nos dicuntur Δίπτυχα: uidentur enim sicut alae esse.

Psal. 90.

Et dicit ei: Si filius dei es tu, mittito te deorsum. Scriptum est enim: Angelis suis mandauit de te, & in manibus portabunt te, ne forte impingas in lapidem pedem tuum.] Si filius dei es tu, quasi hoc dicat, ego non credo uoci coelitus missae: attamen tu si filius dei es, ostende mihi. Quamuis filius dei erat, numquam maledictae, praecipitare debebat se ipsum.